

בְּאֵלֵהֶם נַעֲשֶׂה־חֵיל וְהוּא יָבוֹס צָרֵינוּ:

הַיְבָטִים לְטוֹנִיִּים בַּפְרֶשֶׁת כִּי-תִשָּׂא פֶה

דקדוקי קריאה וטעמים במגילת אסתר ובקריאת פורים ובפרשת כי-תשא והפטרות מלכים ובראשון של ויקהל

מגילת אסתר

הערה כללית: יש קוראים שבסוף כל פרק מנגנים ניגון מיוחד כעין זרקא סגול של המגילה. אין לזה מקום כי חלוקת הפרקים היא נוצרית, ואין לייסד מנהגים על חלוקת הנוצרים.

פרק א

א א וַיְהִי: הו"ד בשוא נח, בטעם טפחא.

המלך: מלרע, ההטעמה בלמ"ד.

מֵהַדָּו: כדי להבחין שהוא שם מדינה ולא פועל בציווי צריך לקרואו מלעיל ולהדגיש את הדל"ת

א ה וּבְמִלּוֹאֵת: יש לקרוא 'ובמלות' האל"ף כלל אינה נשמעת¹

הנמצאים: הצד"י בשוא לא בקמץ

א ו עַל-גִּלְגַּלִּי כֶסֶף: הטעם נסוג ללמ"ד.

וְעַמּוּדֵי שֵׁשׁ: הטעם נסוג למ"ם.

רְצַפָּת: הצד"י בשוא נע, הפ"א רפויה²

א ז וְכֵלִים מִפְּלִים שׁוֹנִים: במנגינת איכה

א י הַמְּשֻׁרְתִּים: המ"ם בשוא נח

א יא אֶת-יַפְּיָה: יו"ד ראשונה בקמץ קטן, פ"א בשווא נח, לא בחירק, יו"ד שנייה בקמץ ומפיק בה"א

א יב בַּעֲרָה בּוֹ: אין טעם נסוג אחור, יש לכלל היותר געיה בב"ת הראשונה, להעמיד מעט לפני הגרונית החטופה

א יד שֶׁתָּר: קמץ בת"ו

א יז בַּעֲלִיָּהּ: העי"ן בשוא נח וכן הדבר גם בהמשך.

וְלֹא-בָאָה: הטעם בב"ת, היחיד במלעיל כי הוא לשון עבר. בשאר המגילה הטעם באל"ף, במלרע, לשון הווה (בינוני)

א יח פֶּרֶס-וּמְדֵי: געיא בפ"א המראה על העמדה קלה, וכן בפסוק הבא.

א כ פֶּתָגָם: הגימ"ל קמוצה ללא דגש והשוא בת"ו נח

א כב שָׂרָר: שי"ן שמאלית

פרק ב

ב א כֶּשֶׁף חֲמַת: אע"פ שטעם מפסיק מפריד בין המילים, עלול קורא שאינו מבחין בין ח"ת לכ"ף רפויה (מבטא "ישראל") להבליע כאן אות; אֲשֶׁר-עֲשֵׂתָהּ: השי"ן בקמץ ומוטעמת עקב ההפסק, וכן לקמן ה יב

ב ב יְבַקְּשׁוּ: הקו"ף רפויה בשוא נח

¹ במילה זו רבו המשתבשים. מה שמטעה הוא שיש ספרים מסמנים כתיב וקרי, וזה מוסיף על הבלבול (גם ההטעמה בלמ"ד מקשה על ההבחנה בין אם יש תנועה באל"ף בין אם אין).

² המדגיש עובר למשמע של גחלת.

ב ג וּיִפְקֹד: הו"ו בשוא לא בפתח.

וּיִקְבְּצוּ: הו"ו שוואית. הֶגְא: הגימל בסגול

ב ה אִישׁ יְהוּדִי ... נוהגים לתת לציבור לקרוא ואחריו בעל הקריאה. מְרַדְּכִי:

יש מנקדים וקוראים הדל"ת בחטף קמץ שנקרא כחולם. רוב העולם קורא את הדל"ת כשווא נע רגיל כלומר כעין סגול. שתי הקריאות נכונות.

ב ו אֲשֶׁר הֶגְלָה...: במנגינת איכה.

הֶגְלָה, הֶגְלָתָה: ה"א בקמץ חטוף.

עַם יְכַנֶּיֶה מֶלֶךְ-יְהוּדָה: טעם טפחא בתיבת עם,

כ"ף של יְכַנֶּיֶה בקמץ חטוף, נו"ן בשווא נח וי"ד בקמץ, יכונ-יה. אֲשֶׁר הֶגְלָה: ה"א בסגול

ב ח וּבְהַקְבֵּץ: הב"ת בשוא נח על אף הגעיא בוי"ו

ב ט וַתֵּשֶׂא תַסֵּד: תיבה ראשונה מלרע ושנייה מלעיל, אין טעם נסוג אחר. לְתֵת לָהּ: טעם מונח, אינו נסוג אחר והת"ו בצירי,

בהמשך הפסוק לְתֵת-לָהּ, המילים מוקפות, הלמ"ד ראויה לקבל געיא, או במילים אחרות, יש לקרא בהעמדה קלה שם

ב יא לִפְנֵי חֲצַר בֵּית-הַנְּשִׁים:

טעם טפחא בתיבת לִפְנֵי

ב יב כְּדַת הַנְּשִׁים: הדל"ת בקמץ למרות הסמיכות³

ב יג בָּאָה: הטעם באל"ף מלרע יִנְתֵן לָהּ: טעם נסוג אחר לנו"ן

ב יד בָּאָה .... שָׁבָה: שתי המילים מלרע⁴

ב טו בַת-אֲבִיתָי לְדָד: אין פסק בין התיבות כפי שמופיע בקורן ודומיו

ב כא וּמְרַדְּכִי יוֹשֵׁב בְּשַׁעַר-הַמֶּלֶךְ:

טעם טפחא בתיבת וּמְרַדְּכִי

פרק ג

ג א וַיִּנְשְׂאָהּ: השי"ן בשוא נע ודגש, להיזהר מהבלעת האל"ף, לא וַיִּנְסֶהוּ

ג ד כתיב בָּאֲמָרָם קרי בָּאֲמָרָם: כמו כל כתיב וקרי הכתיב אינו נקרא, ואין ל"הדר" לקוראו בקריאה חוזרת כיון שעל פי המסורת קוראים את הקרי בלבד⁵

ג ו אֶת-כָּל-הַיְהוּדִים אֲשֶׁר: שני תבירים מתרדפים (רצופים) וכן בפסוק הבא:

לְיוֹם וּמַחְדָּשׁ

³ [המקדש אשה צריך לומר "הרי את מקודשת לי בטבעת זו (לא זו) כְּדַת משה וישראל" בדל"ת קמוצה. ברוב הסידורים הדל"ת פתוחה, וצריך לתקן] בקובץ משנת ס"ז בא דיון ארוך בעקבות הערה זו.

⁴ לדעת ערוך השולחן סי' תר"ץ הקורא מלעיל מחזירין אותו

⁵ לכן יש להתפלא על מי של"חומרא" קוראים פעמיים גם בב"ת וגם בכ"ף. והלוא לא מדובר כאן רק בשיבוש אלא בפגיעה בעיקרי האמונה. וזו לשון השלחן ערוך אורח חיים סימן קמא סעיף ח: כל תיבה שהיא קרי וכתוב, הלכה למשה מסיני שתהא נכתבה כמו שהיא בתורה ונקרית בענין אחר; ומעשה באחד שקרא כמו שהיא כתובה, בפני גדולי הדור: ה"ר יצחק אבוהב והר"ר אברהם ואלאנסי והר"ר שמואל ואלאנסי בנו ז"ל, והתרו בו שיקרא כפי המסורה, ולא רצה, ונידוהו והורידוהו מהתיבה. ע"כ.

ג ח בְּכָל מְדִינֹת מְלֻכֹתָּךְ:

טעם טפחא בתיבת בְּכָל

ג י אֶת-טַבְעָתוֹ: העי"ן בשוא נח.

בֶּן-הַמֶּדְתָּא: המ"ם דגושה בשוא נע

ג יב וְאֶל-שָׂרֵי עַם:

טעם נסוג אחור לשי"ן. נִכְתָּב וְנִחְתָּם:

בשתייהן הת"ו קמוצה, אין וא"ו החיבור מחברת בין הפעלים אלא בין העניינים בלבד⁶

ג יד לְהַנְתִּין דָּת: הטעם נסוג לנו"ן ויש געיא בת"ו

ג טו בְּשׁוֹשַׁן הַבִּירָה וְהַמֶּלֶךְ וְהַמֶּן יִשְׁבּוּ לְשִׁתּוֹת וְהָעִיר שׁוֹשַׁן נְבוֹכָדְנֶצַּר:
כשהמילה שושן היא לבדה השי"ן קמוצה, כשהיא סמוכה למילה הבירה השי"ן פתוחה.

החל מ-וְהַמֶּלֶךְ וְהַמֶּן בניגון איכה

פרק ד

ד א כל הפסוק בניגון איכה

ד ג אֶבֶל גְּדוֹל... לְרַבִּים: בניגון איכה

ד ז בֵּיהוּדִים - בֵּיהוּדִים:

בכל המגילה קוראים יהודים ביו"ד אחת לאחר הדל"ת

ד ח כְּתַבְהֶדְת: למרות הסמיכות הת"ו בקמץ רחב.

נִתְּן לָו: טעם נסוג אחור לנו"ן.

לְהַתְחַנֵּן-לָו: געיה בה"א, אין להעמיד את החי"ת

ד י וְתֹאמַר אֶסְתֵּר לְהַתְּךְ:

כך צריכה להיות ההטעמה ולא כקורן ואחרים אשר הטעימו וְתֹאמַר אֶסְתֵּר לְהַתְּךְ

ד יא וְעַם-מְדִינֹת הַמֶּלֶךְ: כך ההטעמה במדויקים ויש להקפיד על הפרדת התיבות למנוע הבלעת המ"ם.

בקורן ובדומיו, תיבת וְעַם בתלישא קטנה⁷.

אֲשֶׁר יְבוֹא-אֶל-הַמֶּלֶךְ:

כך ההטעמה במדויקים, טעם מונח בתיבה אֲשֶׁר ולא בתיבה המוקפת שלאחריה.

וְחִיָּה: במלרע

ד יד תַּחֲרִישִׁי: הטעם ברי"ש. הַגְּעֵתָ: העי"ן בפתח, והת"ו בדגש קל

ד טז הַנְּמַצָּאִים: הצד"י בשוא לא בקמץ.

אֲבָדְתִי אֲבָדְתִי: הדל"ת בשתייהן בשוא נח, בניגון איכה

פרק ה

⁶ שמעתי קורא שהטעים כך שיצר חיבור בין השניים

⁷ כבר הבהרנו פעמים רבות שסימנים ושאר מקורות ע"פ תנ"ך קורן, אינם בני פלוגתא נגד הנוסחאות המדויקות של ר"מ ברויאר ז"ל. ואפילו במקומות שכתר ארם צובה לא נשתייר בהם. ועובדה היא שגם תוכנת מפעל הכתר של בר-אילן מסכימה כמעט בכל מקום לשיטתו (מלבד שיטת הגעיות הקלות שאיננה נוגעת לכאן)

ה ב בַּחֲצֵר: יאריך מעט בב"ת להבדיל בין מיודע בסגול לבין בלתי מיודע בשווא וכן הוא בהמשך בפרק ו ד-ה

ה ג וַיִּנְתֵּן לָךְ: הטעם נסוג לנר"ן ויש געיא בת"ו בניקוד צירי

ה ו וַיִּנְתֵּן לָךְ: הטעם נסוג לנר"ן ויש געיא בת"ו בניקוד צירי

ה ז וַתֹּאמֶר: מלרע ומ"ם בפתח

ה יא נִשְׁאַוּ: הש"ן בשוא נע ודגש, להיזהר מהבלעת האל"ף, לא ניסו

ה יב לֹא-הִבִּיאָהּ: מלעיל⁸.

אָשֶׁר-עָשְׂתָהּ: הש"ן בקמץ והטעם מלעיל כמו לעיל ב א, אבל בה' ה ובו' יד הש"ן בשווא.

קָרוֹא-לָהּ: געיה בקר"ף

ה יד יַעֲשׂוּ-עֵץ: געיה ביו"ד, יש להאריך מעט בקריאתה למנוע הבלעת העי"ן החטופה.

גָּבְהָ: אין לקרוא ה"א בפתח ha, הקריאה הנכונה אצל האשכנזים היא אה כלומר ah, בעדות המזרח: וַהּ .wah

וּבֹא-עַם-הַמֶּלֶךְ: כך ההטעמה במדויקים, שלוש המילים מוקפות ומוטעמות במרכא וכן צריך לקרוא

פרק ו

ו א נִדְדָה: דל"ת ראשונה בשווא נע ולא בחטף כפי שמופיע בכמה מקומות⁹

וַיֹּאמֶר לְהִבְיֵא: תיבה וַיֹּאמֶר ברביעי ולא בתלישא כפי שמופיע בקורן ודומיו.

וַיְהִי: הוא"ו בפתח

ו ב הִסְף: הסמ"ך בפתח למרות האתנח.

בְּקִשׁוֹ: הקר"ף רפויה בשוא נח

ו ג מֶה-נַּעֲשֶׂה: הש"ן בקמץ הקורא בסגול משנה משמעות. וכן בהמשך הפסוק

ו ו בָּאִישׁ: הבי"ת בקמץ

ו ח לְבַשׁ-בּוֹ: געיה בלמ"ד

יג וַיֹּאמְרוּ לוֹ חֲכָמָיו: תיבת וַיֹּאמְרוּ במלעיל! המ"ם בשוא נע והלמ"ד במילה אחריה ללא דגש

פרק ז

ז ב וַתִּנְתֵּן לָךְ: טעם נסוג אחור לנר"ן, וגעיא בת"ו להעמדה קלה בת"ו

ז ג וַתֹּאמֶר: המ"ם בפתח

ז ד כִּי נִמְכַרְנוּ אֲנִי וְעַמִּי לְהִשְׁמִיד לְהָרוֹג וּלְאַבֵּד: יש הנוהגים לקרא בניגון איכה.

וַאֲלוֹ: במלרע, ההטעמה בלמ"ד¹⁰; בַּנְּזִק: הנר"ן בצירי ולא בסגול

ז ו נִבְעַת: העי"ן בפתח ולא בקמץ¹¹

⁸ ברוב הספרים התלישא מסומנת רק על הה"א בסוף המילה. עם זאת הטעם בב"ת. הוספה כאן תלישא למנוע טעויות

⁹ סימון החטף נועד להורות על הנעת השווא בלבד

¹⁰ התלישא מימין לאות הראשונה אינה מראה את מקום ההטעמה אלא שזהו מקומה הטבעי תמיד, ללא כל קשר להברה המוטעמת [הוספנו כאן תלישא נוספת ליתר בטחון]

¹¹ זה משנה את המשמעות. (יש לדון שבדיעבד אפשר לדונו כקמצים אחרים בזמן עבר)

ז ח קפּו: הטעם בפ"א מלרע

ז ט אַשֶׁר-עֲשֶׂה הֶמָּן: נגינת הטעם קרני פרה, למי שאין מסורת אחרת, היא: פזר-תלישא גדולה- תלישא קטנה¹²

פרק ח

ח א מָה הוּא לָהּ: תיבת מַה בפתח ולא בקמץ

ח ו כִּי אֵיכָכָה...:

מלרע ובניגון איכה. בְּאֲבָדָן: האל"ף בקמץ קטן

ח ח אֲשֶׁר-נִכְתָּב: הת"ו בקמץ כדלעיל ג יב

ח ט¹³ הָאֲחֻשְׁדָּרְפָּנִים-וְהַפְּחֹזֹת: במדויקים, התיבות מוקפות, בפחות מדויקים כקורן ודומיו, יש מונח בתיבה הראשונה ואין להגרר אחריהם!

ח יא אֲשֶׁר בְּכָל-עִיר-וְעִיר:

תיבת אֲשֶׁר במונח רגיל ולא מונח לגרמיה כפי שמופיע בקורן ודומיו

ח יד יִצְאֹו: טעם משנה – מרכא¹⁴ ביו"ד, יש להאריך מעט בקריאתו

ח טו וּמְרַדְּכֵי יִצְאֹו...: נוהגים לתת לציבור לקרוא ולאחר מכן חוזר אחריהם בעל הקריאה

וְשִׁמְחָה: המ"ם בצירי ומוטעמת, צורת עבר בהפסק, אין להטעים בח"ת

ח טז לַיהוָה יָיִם הַיְתָה אֹרְחָה...: הציבור קורא בקול ואחריו הקורא

פרק ט

ט א שְׁבָרוּ: ש"ן שמאלית

ט ג מְנַשְׂאִים: דגש חזק בש"ן והשווא הוא נע, הקורא נח משבש משמעות כי יישמע מלשון ניסיון (אם בעקבות הנח יבליע את האל"ף: מְנַסִּים)

ט ד וְשָׁמְעוּ הוֹלְךְ בְּכָל-הַמְּדִינֹת:

טעם טפחא בתיבת וְשָׁמְעוּ והש"ן בקמץ קטן

ט ז-י: יש לשים לב להטעמת שמות בני המן, חלקם במלעיל וחלקם במלרע. המסורה מזכירה מי מלעיל ומי מלרע: אלו המסתיימים ב-תא הם מלעיל,

דְּלַפּוֹן אֲדֹלָיָא אַרְיִסִי אַרְיָדִי מלרע¹⁵. כמו כן נוהגים לקוראם בנשימה אחת כולל את התיבה עֲשֶׂרְתָּ;

הַרְגוּ: הר"ש בקמץ ומוטעמת.

ט יב וַיִּנְתְּנוּ לָךְ: טעם נסוג אחור לנו"ן, וגעיא בת"ו בניקוד צירי

ט כב נְהַפְּדָה: הה"א בשווא נח והפ"א בדגש קל

ט כג וְקִבְּלוּ: לשון יחיד לעומת פס' כז וְקִבְּלוּ שהקרי הוא: וְקִבְּלוּ.

¹² לא ידוע למה בדפוס ניתן סימן זה לקרני-פרה. בכתבי היד צורתו היא כמין V מעל האות המוטעמת. יתכן שטעם נדיר זה מנוגן כך בגלל צורתו בדפוס שאין לה קשר לצורתו במקורות. אגב, התלישות בכתבי היד הן עיגולים. תלישא גדולה – עיגול על האות הראשונה, וקטנה על האחרונה. בדפוס הוסיפו קו קטן אלכסוני. אין לזה קשר לקרני פרה

¹³ הפסוק הארוך ביותר בכל המקרא

¹⁴ כבר הערנו שאע"פ שרו"ה מזכיר כלל במשפטי הטעמים שלו שבמילים כגון זו יש מרכא ולא געיא במילה, הוא סימן געיא. בעקבותיו הלכו בתנ"ך קורן. בברויאר וכן בכתר בר-אילן אל נכון במרכא, וכמדומה גם בקורן מתוקן לפעמים בנ"ך במהדורות המאוחרות

¹⁵ נוצר מעין מנהג שהציבור קורא גם עשרת בני המן בקול (המשנה ברורה בשם חיי-אדם שולל מנהג זה), כנראה אנשים רוצים להראות את אורך נשימתם... מכל מקום במקומות הנוהגים כן, על הקורא לחכות עד שהציבור ישתקו לפני שממשיך בקריאה

ט כה וּבְבֹאֶה: הבל"ת הראשונה בשווא נח¹⁶!

ט כז קִימו: קו"ף בחירק חסר והי"ד בדגש חזק ושווא נע (וכן הוא לקמ פס' לא). כתיב וּקְבֹל, קרי: וּקְבֹלו בשונה מפס' כג.

אַת שְׁנֵי הַיָּמִים:

תיבת אַת במונח ואינה מוקפת כפי שמופיע בקורן ודומיו

ט לא קִים: הי"ד בפתח וכן הוא בהמשך פס' לב

פרק י

י ב תְּקַפּוּ: הת"ו בקמץ קטן והפ"א בדגש קל

י ג כִּי מְרַדְּכֵי הַיְהוּדִי...: נוהגים לתת לציבור לקרוא פסוק זה לפני בעל הקריאה

קריאת התורה בפורים, שמות יז ח-טז:

יז ח וַיִּלְחָם: במלעיל

יז י אָמַר-לוֹ: העמדה קלה באל"ף בגלל הגעיה שם

יז יא עליית שני
יז יח עליית שלישי

מכתב שפורסם בעבר בכמה מקומות

**בס"ד יום ג' לסדר ונקדש בכבודי
למערכת שלום!**

בהתקרב ימי הפורים רציתי להתריע על שני עיוותי הצנזור שנכנסו לסידורים. אחד מהם נוגע לדינא דתלמודא שאינו מקוים עקב הצנזור.

א. בסליחות לתענית אסתר, בפזמון במתי מספר בבית לפני האחרון בחלק מהסידורים: השיבנו למנוחתך כי ידך לא תקצר. במקור: בְּאַפְּךָ קוֹמָה עַל הַצְּוֹרֵר הַצָּר. ובבית האחרון: לוֹחֲצִינוּ יִשְׁלִימוּ אֶתְנוּ (!) ועוונותינו תשליך במצולה. גם מי שלא מבין בנושא יבין שאסור לומר כן, ועדיף לא לומר כלום מלומר את זה. במקור: לוֹחֲצִינוּ הַמַּעַד וּמִלְאָם חֲלָחֵלָה.

ב. וכבר נתנו דוגמא של דינא דתלמודא שאינו מקוים עקב השמטת הצנזור והוא:

¹⁶ כמו רבבות אפרים וכדו'. יתכן להתיר למי שחושש מהבלעת אות לקוראו בשווא נע. רצוי מאוד להתאמן לקוראו בשווא נח הנכון לפי הדקדוק

באו"ח סי' תר"צ סעיף טז צריך שיאמר 'ארור המן ברוך מרדכי
 ארורה זרש ברוכה אסתר ארורים כל וכו' ברוכים כל וכו'!. מהו
 ה'וכו'? מנהג אשכנזים לשיר שושנת יעקב [שהוא הסיום של
 אותיות ש' ות' של אשר הניא], ואחריו בחרוזים ארור המן
 וכו' ובסידורים לא נדפס אחר כך. אבל שרים, ארורים
 כל הרשעים ברוכים כל הצדיקים. ובאמת ברא"ש בטור וברבנו
 ירוחם כתוב: אַרְוּרִים כָּל הָעֲרָלִים בְּרוּכִים כָּל יִשְׂרָאֵל. ומי
 שאומר או שר ארורים כל הרשעים אינו מקיים דין מהשלחן
 ערוך ומובא ברא"ש מכ"י הלא מצונזר וברבנו ירוחם ובטור.
 ויבוא על הברכה הרב צבי כוהן ז"ל שבמגילה המצורפת
 לספרו על פורים הוא נותן את הנוסח הנכון: אַרְוּרִים כָּל
 הָעֲרָלִים בְּרוּכִים כָּל יִשְׂרָאֵל.

בכבוד רב ובברכה

אליהו לוין

<p>דקדוקי כי תשא   ל יב וְלֹא-יְהִיָּה בָהֶם נִגְף בַּפֶּקֶד אַתֶּם: יש להחיש את קריאת התיבה נִגְף להסמיכה לקודמתה: וְלֹא-יְהִיָּה בָהֶם נִגְף - בַּפֶּקֶד אַתֶּם   ל טו וְהִדַּלְ לָא ... לְתַת אֶת-תְּרוּמַת: יש להקפיד על הפרדת התיבות   ל יח לְרַחֲצָה: הר"ש בקמץ קטן   ל כג מָר-דְּרוֹר: המ"ם בקמץ קטן.   וְקִנְיָן-: המ"ם הראשונה בקמץ קטן, הנר"ן בשוא נע עקב הדגש.   יש לשים לב לחלוקת הטעמים מרכא-טפחא, אורך התיבות קצת מקשה על הקריאה, ועם זאת, יש להפריד   בין מ"ם של בִּשְׁם למ"ם של התיבה הבאה מְחַצִּיתוֹ   לא ב בֶּן-אוֹרִי: במלרע   לא ג וְאַמְלֵא אֲתוֹ: להיזהר מהפסוק המקביל בהמשך הספר   לא יח עליית שני   לה לא: וַיִּמְלֵא אֲתוֹ   לא ד לְחֶשֶׁב מְחֻשְׁבֹּת: הח"ת הראשונה בשווא נח והשנייה בחטף   לא ה לְמִלָּאת: יש לקרא כאילו כתוב 'לְמִלוֹת'</p>

לא יד **מְחַלְלִיהָ**: הלמ"ד הראשונה בשווא נע¹⁷ אין לחוש לאותם ספרים בהם סומן חטף פתח
לא טו **יַעֲשֶׂה**: העמדה קלה ביו"ד שלא יישמע יַעֲשֶׂה
לא יז **שָׁבֵת**: הבי"ת לא דגושה! פועל לשבות, גוף שלישי זכר בזמן עבר, בשונה משם היום 'שבת' בדגש
חזק בבי"ת: שָׁבֵת
לא יח **בְּאֶצְבָּע**: מלרע
לב א **מָה-הִיא**:
טעם נסוג אחור לה"א הראשונה
לב ד **וַיֵּצֵר**: מלעיל
לב ח **הַעֲלִיתָ**: הלמ"ד בצירי בניגוד להמשך לג א: **הַעֲלִיתָ** הלמ"ד בחירק
לב י **הַנִּיחָה לִּי**: דגש חזק בנר"ן, מלשון להניח (לעזוב) ולא לנוח, ובלמ"ד דגש מדין אתי מרחיק. **וַיַּחַר-**
אַפִּי: וא"ו החיבור בשווא נע, לא בפתח כי אז משנה משמעות.
וְאֶעֱשֶׂה: העמדה באל"ף למנוע הבלעת העי"ן שלאחריה
לב יא **לָמָּה**: ללא דגש במ"ם ובמלרע עקב הסמיכות לאל"ף של שם ה' הבא אחריה
לב יב **לָמָּה**: במלעיל¹⁸ ומ"ם דגושה. **בְּהַרְיִים**: העמדה בבי"ת להבליט את הסגול המורה על מיודע לעומת
האפשרות השנייה: **בְּהַרִים**, שאז לא מיודע. **וְלִכְלֹתָם**: לפי תוכנת הכתר, הדרבן (הקדמא המשמשת כטעם
משנה) מעל הו"ו השרוקה¹⁹
לב יד **וַיִּנְחָם**: במלעיל
לב יח **עֲנֹת - עֲנֹת - עֲנֹת**: שתי הפעמים הראשונות העי"ן חטופה מלשון לְעֹת, כלומר לקרוא
בקול. בפעם השלישית העי"ן בפתח ודגש חזק בנר"ן, מלשון ענוי
לב כב **אֶל-יַחַר אָף**: טעם ביו"ד
לב כג **וַיֹּאמְרוּ לִי**: טעם נסוג אחור ליו"ד.
מָה-הִיא לוֹ: טעם נסוג אחור לה"א
לב כד **הִתְפָּרְקוּ**: הטעם ברי"ש מלעיל
לב לא **אֲנֵא**: הטעם בנר"ן עם העמדה באל"ף
לב לג **חָטְא-לִי**: העמדה בחי"ת מפני הגעיה שם
לג א **הַעֲלִיתָ**: הלמ"ד בחירק
לג ג **אֲתָה**: אל"ף בפתח מלעיל
לג ד **וְלֹא-שָׁתוּ**: במלעיל! הקורא במלרע משבש את המשמעות ללשון שתייה
לג ה **אֶעֱלֶה ... אֶעֱשֶׂה-לָּךְ**: העמדה באל"ף למנוע הבלעת העי"ן שלאחריה
לג ז **וְקָרָא לוֹ**: טעם נסוג אחור לקר"ף

¹⁷ במקרה זה הגעיה שבחי"ת יש בה כדי להניע את השווא שבלמ"ד, בעדות שבכתר ארם צובה (וגם בלנינגרד) אין כאן חטף פתח.

¹⁸ התלישא אינה מורה על מקום ההטעמה! והוספה תלישא נוספת על הלמ"ד "ליתר בטחון"

¹⁹ עפ"י תורה קדומה הדרבן מעל הכ"ף, כך הוא לפי כל התיגאן. אין זה משנה את ניגון המילה.

לג ח-ט הָאֵלֶּה: טעם סו"פ באל"ף²⁰

לג יא בֶּן-נֹן נָעַר: להפריד בין הנו"ם שבין התיבה הראשונה לשנייה ובין השנייה לשלישית

לג יב עליית שלישי

הֵעֵל: הטעם בה"א מלעיל

לג יד וְהִנְחֵתִי: הול"ו בפתח ולא בשוא והה"א בחטף-פתח ולא בפתח

לג טז הָלוֹא בְּלִכְתָּךְ עֲמָנוּ: טעם טפחא בתיבה הָלוֹא

לג יז עליית רביעי

לג יט וְקִרְאתִי בְשֵׁם ה' לְפָנֶיךָ: הפסקה עיקרית אחרי תיבת ה',

בגלל המשקל המוזיקאלי של הטעם תביר עלול להישמע כאילו כתוב וְקִרְאתִי בְשֵׁם - ה' לְפָנֶיךָ.

על מנת למנוע זאת, יש להחיש את קריאת שם ה' ולהסמיכו לתיבה בְשֵׁם: וְקִרְאתִי בְשֵׁם ה' -

לְפָנֶיךָ

לד א עליית חמישי

לד ב וְהִיָּה: הה"א הראשונה בשווא נח

לד ה בְּעֵינַי: העמדה בב"ת להבליט את צורת המיודע.

וְקִרְאָה בְשֵׁם ה':

טעם טפחא בתיבה בְשֵׁם והב"ת רפה²¹

לד ט וְלִחְטָאתָנוּ: הטי"ת קמוצה לשון יחיד (לא בחולם)

לד י עליית ששי

כִּי-נֹרָא הוּא:

תיבת נֹרָא במלרע, אין טעם נסוג אחור לנו"ן

לד יא שְׁמֶר-לְךָ: המ"ם בקמץ קטן

לד יב הַשְּׁמֶר: במלעיל

לד יג תַּחֲצֹן תִּשְׁבְּרוּן תִּכְרְתוּן:

כולם במלרע

לד יד קָנָא: יש להדגיש את הנו"ן בדגש חזק שלא יישמע מלשון קניין: קָנָה

לד כא בְּחָרִישׁ וּבְקֶצֶר: הבי"ת הראשונה בסגול ויש לקרוא אותה בהעמדה קלה להדגשת הלשון המורה

על מיודע, הבי"ת השנייה בפתח

לד כז עליית שביעי

²⁰ אין להטעים בשום פנים ואופן את הלמ"ד כפי שמוצע בתיקון 'איש מצליח' וגם לא את הה"א (הטעם בלמ"ד הוא זיוף, המטעים את הה"א משבש כי אין טעם בחטף, אבל עדיף שיבוש מזיוף!)

²¹ להבדיל מאברהם אבינו בבראשית יב ח: וְקִרְאָה בְשֵׁם ה'. דהיינו, הקב"ה קרא בשם - ה' (מקיים את דברו: וְקִרְאָתִי בְשֵׁם ה' לְפָנֶיךָ לעיל לג יט)

לד ל וַיִּירָאוּ: הִירָד בַּחִירָק מֵלֵא וְהִרִ"ש אַחֲרֶיהָ בְּשׂוּא נַע, לִשׁוֹן יִרְאָה וְלֹא רֵאִיָּה

לד לג מִפְטִיר (בְּמוֹקֵפִין (יְרוּשָׁלַיִם) מִפְטִירִין וַיִּבֵּא עַמְלֵק, וְהַפְטָרָה פֶּרֶשֶׁת זָכוֹר)

לד לד וּבָבֵא: הַבִּלְ"ת בְּשׂוּא נַח עַל אֶף הַקּוֹשִׁי

הַפְטָרָה כִּי תִישָׂא מַלְכִים א יח א-לט:

ב וְהִרְעֵב חֲזָק:

בִּמְרַכָּא טִיפְחָא וְלֹא לְהִיפְדָּ

ד אֵת נְבִיאֵי ה': טַעַם טַפְחָא בְּתִיבַת אֵת

ה מַעֲיָנִי: עֵינִין רֵאשׁוֹנָה בְּשׂוּא נַח כַּדִּין כָּל שְׁנֵי שׂוּאִים רְצוּפִים²². לְעַבְרָ-בָּה: בֵּי"ת רֵאשׁוֹנָה בְּקִמְצָ קֶטֶן

ח אָנִי: בְּמַלְעִיל וְאֵלִי"ף בְּקִמְצָ.

י לְבִקְשׁוֹ: הַקּוֹשִׁי בְּסִגּוּל וּבְמַלְרַע. כִּי לֹא יִמְצָאָכָה: טַעַם טַפְחָא בְּתִיבַת כִּי

יח בְּעִזְבָּכֶם: הַזֵּי"ן בְּקִמְצָ קֶטֶן

כא הַסְּעָפִים: הַפִּי"א מוֹדַגְשֶׁת בְּדַגֵּשׁ חֲזָק. וְלֹא-עָנּוּ הָעַם אֶתְּו דְּבָר: יֵשׁ לְהַחִישׁ אֵת קְרִיאַת הַתִּיבָה אֶתְּו לְהַסְמִיכָה לְקוֹדְמָתָהּ וּבְכַךְ לְהִימַנַע מִשִּׁבוּשׁ מִשְׁמַעוֹת הַכְּתוּב²³.

כב אַרְבַּע-מֵאוֹת וַחֲמִשִּׁים אִישׁ: טַעַם טַפְחָא בְּתִיבַת וַחֲמִשִּׁים

כג וַיִּתְּנוּ-לָנוּ... וַיִּבְחָרוּ... וַיִּשְׁלִמוּ: הוֹאִי"ו בְּרֵאשׁ הַתִּיבּוֹת בְּשׂוּא נַע, וְאִי"ו הַחִיבּוֹר לְפָנֶי לִשׁוֹן עֵתִיד

כז כִּי שִׁיחַ: כִּי בְּמוֹנַח וְאִינוּ מוֹקֵף

כח וַיִּתְּגַדְּדוּ: דְּלִי"ת רֵאשׁוֹנָה בְּשׂוּא נַע וְלֹא בַחֲטָף. עַד-שְׁפָדָ-דָם: הַפִּי"א בְּקִמְצָ קֶטֶן

לז אֱלֹהֵי אֲבֹרָהֶם:

אֱלֹהֵי: בְּפִשְׁטָא וְלֹא בְּמַהֲפֵךְ

לז וַיִּדְעוּ: וְאִי"ו הַחִיבּוֹר בְּשׂוּא נַע

רֵאשׁוֹן שֶׁל וִיקָהֵל:

יֵשׁ לְשִׁים לֵב לְשִׁינוּיִים קָלִים בְּהַשׂוּוּאָה לְפִסְוִקִים מִקְבִּילִים בְּפֶרֶשֶׁת תְּרוּמָה (כְּמוֹ תוֹסֶפֶת וִ"ו הַחִיבּוֹר)

ב תַּעֲשֶׂה: הַעֲמָדָה קָלָה בְּתִ"ו תְּדַגִּישׁ אֵת הַצִּירִי שֶׁלֹּא יִשְׁמַע כְּמוֹ פֶתַח

ד שְׁנֵי בְּמִנְחַת שַׁבַּת

ה יְבִיאָהּ: קְרִיאַת הַה"א בְּקִמְצָ, אִין כֹּאן "קִמְצָ גְנוּבָה"

ז מְאָדְמִים: הַאֵלִ"ף בְּקִמְצָ קֶטֶן

בְּרֵשִׁימַת כָּלִי הַמִּשְׁכָּן יֵשׁ לְשִׁים לֵב לְהַפְרָדָה בֵּין תִּיבּוֹת הַמִּסְתֵּימּוֹת וּמִתְחִילוֹת בּוֹא"ו,

כְּגוֹן אֵת-עַמְדָּיו וְאֵת-אֲדָנָיו

22 להבדיל מישעיה יב ג וּשְׂאֲבָתָם-מִים בְּשִׁשׁוֹן מִפְטִירִי הַיְשׁוּעָה: הַעִי"ן בְּפֶתַח.

23 לקוראים בטעמים אשכנזים, טעם תביר נשמע כמפטיק יותר חזק מהטפחא הבא אחריו ולכן, זה עלול להישמע כאילו כתוב וְלֹא-עָנּוּ הָעַם - אֶתְּו דְּבָר דְּהִינּוּ, עַנּוּ, אֲבָל מִשְׁהוּ אַחַר... וְאִין כֵּן כּוֹונַת הַכְּתוּב

התיבה 'את' תנוקד בצירי אם היא באה בטעם מפסיק או משרת, ובסגול רק במילים מוקפות, כלומר כש'את' מוקפת למילה שאחריה.

יא שלישי במנחת שבת

כ וַיִּצְאֵנוּ: הטעמה משנית של מרכא ביו"ד

בן לאשרי. קדש הוא קדש יהיה לךם ראשי תיבות גימטריה רמה'. ויש לומר דהכונה על פי אומרם (מגילה יד). עה"פ רמזה קרני (שמואל א, ב, א), רמה קרני, ולא רמה פכי שאול שנמשח בך לא נמשכה מלכותו, דוד שנמשח בקרן נמשכה מלכותו. ופירש הרד"ק (שמואל א:יא) דשאול נמשח בשמן אפרסמון, וז"ל: לא היה זה השמן המשחה כי לא היו משוחים ממנו אלא מלכי בית דוד, אבל שמן אפרסמון היה, ואמרו: שאול ויהוא שנמשחו בך (בשמן אפרסמון) לא נמשכה מלכותו, דוד ושלמה שנמשחו בקרן (בשמן המשחה) נמשכה מלכותו. ועיין באבן עזרא כאן שכתב [ג"כ דשאול לא נמשח בשמן המשחה], וז"ל: אמר הגאון ז"ל, קבלה היה ביד ישראל שדוד וזרעו שנמשחו בשמן המשחה, ולא מלכים אחרים, עכ"ל. (ואבל הרמב"ם (פ"א מלכים ה"ז) כתב דשאול המלך נמשח בשמן המשחה. ולפי הרמב"ם) יפורש קדש הוא דיש שנמשח בשמן המשחה והמשיחה היתה רק לו ולא לבניו, דוגמת שאול כנ"ל, ויש שהמשחתו קדש יהיה לךם, היינו דוד, שהמלוכה לו ולזרעו אחריו עד עולם.

לא יג זרע שמשון. אך את שבתתי תשמרו. יש לדקדק למה כתב 'שבתתי' בלשון רבים, ולא 'את' את השבת תשמרו' בלשון יחיד כמו שמצינו בכל התורה. ויש לפרש עפ"י מה שאמרו (עירובין נד). שכשנתנו לוחות הראשונות ניתן לישראל חירות מיצה"ר וחירות משעבוד מלכויות, אולם לאחר שחטאו בעגל חזר יצה"ר למקומו ונגזר עליהם שיצטרכו ללכת שוב לגלויות אחרות. ולכך עתה בפרשה זו שנכתב בסמוך לפרשת חטא העגל, ונאמר אחר חטא העגל, שהרי בפסוק זה נרמז למעט שבת ממלאכת המשכן, ובציווי על הקמת המשכן דרשו חז"ל (שמו"ר נא ח): יבוא זהב המשכן ויכפר על זהב העגל, נמצא שפרשה זו נאמרה אחר שחטאו בעגל. ולכך בדקדוק אמר הכתוב כאן 'את שבתתי תשמרו' בלשון רבים, לרמוז להם שמפני שחטאו בעגל וחזרה עליהם גזירת גלות ושעבוד מלכויות, מעתה התיקון שלהם הוא שישמרו 'שבתותי' לשון רבים כלומר שתי שבתות, כמו שאמרו חז"ל (ילק"ש ישעי' תפה), שאם ישמרו ישראל שתי שבתות מיד נגאלים.

שמן רוקח. את שבתתי תשמרו. אמרו חז"ל 'מעולם לא זזה שכינה מישראל אפילו בשבת של חול', ונלחץ בפרשת דרכים (דרוש כ"ג) מהו 'שבת של חול'. ולדעתי י"ל בפשיטת עפ"י מ"ש רז"ל (בבלי שבת קיח א) 'עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות', כי מי שדחיקא ליה שעתא בהוצאת השבת, אל ישא עצמו על הבריות, אלא יעשה שבת חול, ולא ירבה בהוצאות יתר מכדי יכולתו. והנה ידוע מאמר חז"ל (בבלי שבת ל ב) אין השכינה שורה מתוך עצבות... אלא מתוך שמחה של מצוה, ולכן אין השכינה שורה אלא על עשיר, כי העני – לבו נשבר בקרבו והוא בעצבות. אמנם כן בימות החול, אבל בשבת ישמחו בו מקדשי שמו, ואף מי שעושה שבתו חול מחמת עניות, אפ"ה לא זזה השכינה, כי עצם היום גורם השמחה, וחדות ה' היא מעצמם (עזרא ונחמיה ח, י), וגורם השראת השכינה. ואפשר שזה ידויק במה שאמרו חז"ל כל המענג את השבת, ולא אמרו 'כל המענג עצמו בשבת', דהכוונה מי שהוא בחוסר כל ואין לו עונג ע"י ברבורים אבוסים, רק הוא מענג את עצם יום השבת, לזה נותנים נחלה בלי מצרים. וזה שאמר הכתוב 'שבת ענג' (ישעיהו נח, יג), כלומר שעצם היום יהיה לך לעונג. והנה אתה הקורא החביב, אל תטעה בדברי לומר שאני אומר שאין מצוה לענג את עצמו במעדנים ביום השבת, חלילה מלומר כן, כי מי שחננו השי"ת וידו משגת, מחויב לכבד את השבת כפי יכולתו, ושכרו רב אם הוא עושה משום כבוד השבת. אבל הצעת דברינו אלה הוא כך, דלכך

לא אמרו 'כל המענג עצמו בשבת', דא"כ הוי משמע דוקא מי שחננו השי"ת שיכול לענג עצמו בשבת, אבל אם הוא בגדר עניות כ"כ עד שצריך לעשות שבת חול, אינו זוכה לכל כבוד הזה, ולכן אמר כל' המענג את השבת, והכוונה כנ"ל.

זרע שמשון. וְשִׁמְרוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשְּׁבֶת לַעֲשׂוֹת אֶת הַשְּׁבֶת. יש לבאר הטעם שהוזכר בפסוק זה ב' פעמים 'את השבת'. ועוד מדוע התחיל בלשון הווה 'ושמרו בני ישראל, וסיים לעשות את השבת' לשון עתיד²⁴, דהיה צריך לומר 'וישמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת', או שיאמר 'ושמרו בני ישראל וגו' ועשו את השבת'. ונראה לפי מה שאמרו (שבת קיט): שני מלאכי השרת מלויין לו לאדם בע"ש מבית הכנסת לביתו, אחד טוב ואחד רע, וכשבא לביתו ומצא נר דלוק ושלחן ערוך ומטתו מוצעת, מלאך טוב אומר יהי רצון שתהא לשבת הבאה כך ומלאך רע עונה אמן בעל כרחו, ע"כ. וזה מרמז הפסוק שאם יהיה זהיר בשבת אחת לשומרה כראוי, אזי המלאכים שמתלווים לו לאדם יברכו אותו שיזכה לעשות כן גם בשבת הבאה. וזה מה שאמר שאם ישמרו בני"י את השבת, עיד"ז יזכו לברכת המלאכים לעשות את השבת, היינו שיברכו אותם שיזכו לעשות כן.

לב ד הרב גור-אריה צור נר"ו. אֵלֶּה אֱלֹהֵיךָ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הֶעֱלִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם יֵשׁ לְשֹׂאֵל, מְדוּעַ הַקְפִּיד הַכְּתוּב עַל מַה שֶׁאִמְרוּ אֵלֶּה אֱלֹהֵיךָ יִשְׂרָאֵל, יוֹתֵר מִמָּה שֶׁאִמְרוּ לֵאמֹר קוּם | עֲשֵׂה-לָנוּ אֱלֹהִים אֲשֶׁר יִלְכוּ לְפָנֵינוּ. וְהִרִי בְעִבּוּדָה זֶרֶה מִצְרַפִּים מִחֻשְׁבָּה לְמַעֲשֵׂה, מַה גַּם שֶׁהִתְבַּרֵּר כִּאֵן הֵי אֵד סוּף מַעֲשֵׂה בְּמַחֲשָׁבָה תַּחֲלִילָה. וְעוֹד, מַה נִּשְׁתַּנָּה עֲנִשׁוֹ שֶׁל חֵטָא זֶה כֹּל הַעֲנִשִׁים שֶׁבַע עוֹלָם, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ סְלַחְתִּי כְּדָבָרְךָ (בְּמִדְבַר י"ד, כ) אֵד מִצַּד שְׁנֵי וּבָיוֹם פְּקִדֵי וּפְקִדְתִּי עֲלֵהֶם חֲטָאתָם עַד שֶׁאִמְרוּ נִסְנַהֲדִין קַב. אִמַּר ר' יִצְחָק אֵין לָךְ כֹּל פּוֹרְעֵנוֹת וּפּוֹרְעֵנוֹת שְׁבָאָה לְעוֹלָם שֶׁאֵין בָּהּ אַחַד מִעֲשָׂרִים וָאַרְבַּעַה בְּהַכְרַע לִיטְרָא שֶׁל עַגְל הַרְאִשׁוֹן שֶׁנֶּאֱמַר וּבָיוֹם פְּקִדֵי וּפְקִדְתִּי עֲלֵהֶם חֲטָאתָם, אֵלֵא יֵשׁ לּוֹמֵר כִּאֵן לְמִדָּךְ הַכְּתוּב אֵת כֹּל תִּקְף הַכֶּרֶת הַטּוֹב. שְׁבָאִמְרוֹם קוּם | עֲשֵׂה-לָנוּ אֱלֹהִים אֲשֶׁר יִלְכוּ לְפָנֵינוּ, אִמְנָם כִּפְרוּ בְּמַלְכוּת שֶׁל עוֹלָם ר"ל, אֵד עֲדִיין לֹא כִפְרוּ בְּעֵלִיל בְּטוֹבוֹ וּבְחֻסְדֵּי, אֵבֵל לְעוֹמֵת זֹאת כִּשֶׁאִמְרוּ אֵלֶּה אֱלֹהֵיךָ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הֶעֱלִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם כִּאֵן כִּפְרוּ בְּטוֹבָתוֹ שֶׁל מְקוּם אֲשֶׁר אִמַּר אֲנִי ה' אֱלֹהֵיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים. וְרַצָּה הַקַּב"ה לְלַמְדֵנוּ שֶׁאֵין קִלְקוּל בְּמִידוֹת יוֹתֵר גְּדוֹל מֵאֲשֶׁר קִלְקוּל בְּהַכֶּרֶת הַטּוֹב, וְאֲשֶׁר עַל כֵּן צָרִיךְ לְהִימָשֵׁךְ עֲנִשׁוֹ עַל פְּנֵי כֹל הַדּוֹרוֹת שֶׁלֹּא יִפְרֹת רִישׁוֹמוֹ שֶׁל הַתִּיקוֹן לְהַכֶּרֶת הַטּוֹב, וְיִהְיֶה נִיכֵר בְּכֹל דּוֹר וָדוֹר. וְהִלְחֹת מַעֲשֵׂה אֱלֹהִים הֵמָּה וְהַמְּקַתָּב מִקְּתָב אֱלֹהִים הוּא תְּרוּת עַל-הַלְחֹת: א"ד חֲסֵדָא מ"ם וְסַמ"ךְ שֶׁבְּלוֹחֹת בְּנֵס הֵיוּ עוֹמְדִין. וּפִירֵשׁ רִש"י (בְּמַגִּילָה, ג.) בְּנֵס הֵיוּ עוֹמְדִין, שֶׁהִיָּתָה חֻקִּיקָתוֹן מִשְׁנֵי עֲבָרִיהוֹן. הַלְכָךְ שֶׁאֵר אֹתוֹת יֵשׁ לְהוֹן מְקוּם דְּבַק אֵלֵא מ"ם וְסַמ"ךְ הֵיוּ בְּאוֹר. וְלְעוֹמְקוֹ שֶׁל מְקָרָא יֵאָמֵר דְּלִית מִילְתָא דְּלֹא רְמִיזָא בְּאוֹרֵייתָא, שֶׁנֶּאֱמַר בְּמִזְבֵּחַ הַנְּחוֹשֶׁת נְבוּב לְחֹת תַּעֲשֵׂה אֹתוֹ. וּפִירֵשׁ"י נְבוּב לְחֹת. כִּתְרַגְּמוֹ חֲלִיל לְוֹחִין, לְוֹחֹת עֲצֵי שִׁטִּים מִכֹּל צַד וְהַחֲלִל בְּאִמְצַע.

²⁴ א"ה. לא ברור למה אצלו צורת עבר מהופכת לעתיד היא לשון הווה וצורת שם הפעולה היא עתיד.
²⁵ שימו לב! מקרא זה נאמר בחטא המרגלים, אבל בחז"ל גם ברש"י (שמות לג יא) מובא בקשר לעגל.

ואשר על כן נלמד מעין גזירה שוה, לְחַת לְחַת. מה מזבח עשוי לְחַת וחלל באמצע, אף לְחַת שהוריד משה היו חלולין בחקיקתו, מצד לצד.

ועוד הוסיף רב חסדא ואמר כתב שבלוחות נקרא מבפנים ונקרא מבחוץ כגון נבוב בובן, בהר רהב סרו ורס.

ויש לומר שלכן המשיך רב חסדא דרשתו בגמרא שם (שבת קד.) לומר שהנס היה באות ס ובאות ס בלבד, ולא בסדר קריאת האותיות. ש"מבפנים" היינו הקריאה הרגילה שאדם קורא בתורה, הלוחות היו כתובים ונקראים מימין לשמאל, כרגיל, ו"מבחוץ" בעבר השני של חקיקתם, המלים היו כתובות בסדר הפוך, ונתן רב חסדא דוגמא לכך, נבוב יקרא בובן.

ומדברי המהרש"א במקום בחידושי אגדות עולה, שאע"פ שנראה הכתב הפוך [מבחוץ], לא תקראנו הפוך, אלא מימין לשמאל כזה: בובן. וכן לא תחוש לכך שצורת האות ב מן העבר השני הפוכה, ופניה לצד ימין, אף על פי כן יקראנה מימין לשמאל, וכן אל תחוש לכך שהמשמעות כביכול משתנה, שהרי סוף סוף כתוב בובן, כי יש בזה משמעות פנימית. כדלקמן, וכפי שמביא המהרש"א שהקורא מבפנים אנכ"י – יהיה פירושו ראשי תיבות אנא נפשי כתבית יהיבת, והקורא מבחוץ כבחקיקה יקרא מימין לשמאל יכנ"א – ויהיה פירושו: יהיבה כתיבה נאמנין אמריה.

וכבר תמהו תוספות במקום, על דברי רב חסדא מדוע נקט דוגמאות שאינן בלוחות כמו: נבוב בהר. סרו. ולא תירצו.

ולעומקו של מקרא יש לתרץ ולומר שכוונת רב חסדא, שמכל מקום לכל מילות התורה יש להן משמעות גם כשנכתבות הפוך.

ואשר על כן יש לבאר על פי הנ"ל דברי רב חסדא בדרך נוספת. שבאומרו נבוב בובן התכוון רב חסדא למה שאמרו (תנחומא בראשית ומובא ברש"י דברים ל"ג ב') שהתורה היתה לפניו, לפני הקב"ה, אש שחורה על גבי אש לבנה.

ואמנם כי כן הראה לנו הקב"ה אש שחורה על גבי אש לבנה ככתבה וכלשוונה, בדרך המובנת לנו הכתובה מימין לשמאל. אלא שלפניו כביכול היתה כתובה בהיפוך הסדר של האותיות כמו נבוב בובן. ובעוד יהיה נבוב כתוב מימין לשמאל כנגד כל ישראל, יהיה בובן לכאורה כתוב לפניו ית', מהעבר השני של אש התורה. ולזה התכוון רב חסדא שהיה נקרא מבפנים ומבחוץ. מבפנים היינו בפנימיות של התורה, בנסתר. ומבחוץ היינו בנגלה. וזה שכתב המהרש"א שגם הכתב ההפוך היתה בו כוונה. ובלשונו: דאיכא שום כוונה ודרש.

לומר לנו שהנסתר של התורה היא לפניו, במחיצתו של הקב"ה. ולעומת זאת, לפנינו – הנגלה. אלא שכאן נצטרך לפרש בדבריו שמבחוץ היינו מה שנגלה לעינינו, ומבפנים היינו מה שנסתר מאתנו והוא הפנימיות של התורה.

וזה מה שכתוב מְזַה אָחַד וּמְזַה אָחַד (שמות יז, יב), במלחמת עמלק. שמלחמת עמלק מגלה את האחד. שהוא מצד הנגלה אחד ומצד הנסתר דחא. שהאחד דוחה כל עבודה זרה שבעולם. וכפיוט בחנוכה, דחה אדמון בצל צלמון וכו'.

ועל דרך הסוד, לשיטה זו שהתורה נקראת לפניו כביכול בהיפוך סדר האותיות, כמו כן שם השם י-ה-ו-ה, יהיה, ה-ו-ה-י הוא השם היוצא מסופי תיבות זַח אֵינָנו שְׁנָה לִי (אסתר ה, יג), והוא השם השולט בחדש תמוז, כמובא בזוה"ק ובאר"י ז"ל, ונרמז ב"מְזַה וּמְזַה" הם פְּתִיבִים.

ומה שנראה לפנינו י-ה-ו-ה הוא השם השולט בחדש ניסן זמן גאולתנו, ויוצא מר"ת יְשַׁמְחוּ הַשָּׁמַיִם וְתִגַּל הָאָרֶץ, ובנסתר הוא השם השולט בחדש תמוז, אז עולה כח המקטרגים מי"ז בתמוז ועד ט' באב, כפי שיצא מפי המן הרשע:

"וכל זה איננו שווה לי", שכל העולם כולו אינו שווה להם כנגד רשעותם. וזה לעצמת זה עשה האלהים (קהלת ז, יד) להיות שם השולט בחדש תמוז כתריס בפני הפורענות. אבל אסתר המלכה שיש לה רוח הקדש, אומרת הִמָּן הָרַע הַזֶּה (אסתר ז, ו). שהמילה הזו נקראת ישר והפוך והנסתר הוא הנגלה.

וזה סוד המגילה של וְנִחַפְּוּ הוּא (אסתר ט, א). והמלה הוא, בהיפוך תקראנו אָוָה. אָוָה לְמוֹשֶׁב לוֹ (תהלים קלב, יג). זה הקב"ה ככתוב ה' הוּא הָאֱלֹהִים (דברים ד, לה ועוד הרבה). יוֹשֵׁב תְּהַלּוֹת יִשְׂרָאֵל (תהלים כב, ד). אשר אָוָה לשבת בתוך עמו בציון, בבנין בית עולמים. ועל דרך הצח, זה שאמר רב חסדא מ"ם וסמ"ך שבלוחות בנס היו עומדין (שבת קד.) שכוונתו לאותו הס"מ הסטרא אחרא העומד ותלוי בכך אם נהיה ראויים לנס. אזי לא יפריענו.

ועוד על דרך הצח, זה שמסתיימת המגילה בעניין המס אשר שם המלך, הוא מלך העולם אשר מצוותיו הן כתשלום המס לשלוט בס"מ, שלא יפריענו. וכתיבת המס למלך בשר ודם כן היא הנתינה של הצדקה לפני מלך העולם, שבזה תש כוחו של הס"מ, ומתקיים בנו ס' ומ' בנס היו עומדים. שנס פורים אשר בו קבלנו התורה מאהבה, הוא המעמידנו עד בוא משיח צדקנו בב"א.

לב יא פנים יפות ויחל משה את פני ה' אלהיו וגו', למה יאמרו מצרים וגו'. יש לפרש מפני שאחז"ל [שיר מ"ב, ו] פי שחת עמך היינו ערב רב שהם עובדי ע"ז, אלא שישראל נענשו על שלא מיחו בהם, ואיתא בסוף פרק במה בהמה [שבת נה א] שאין הקדוש ברוך הוא מעניש על זה אלא מפני חרון אף, והטעם שאינו אלא עשה הוכח תוכיח ואין עונש על עשה אלא בעידן ריתחא, כמ"ש המלאך לרב קטינה [מנחות מא א] והנה אחז"ל [שבת פח א] שכפה עליהם ההר כגיגית מכאן מודעה רבה לאורייתא וכו', אלא לפי מה שפירש"י [ולעיל ב] בפסוק אֱלֹהֵיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ שֶׁע"מ כן הוציאם מבית עבדים שיקבלו את התורה נמצא היו מחויבין לקבל את התורה. אך נראה דבערב רב לא שייך זה שהרי לא היו עבדים במצרים נמצא שיש טענה למצרים ברעה הוציאם לחרוג אותם בחרים, דהיינו שכפה עליהם ההר כגיגית ואנוסים היו וכיון שיש טענה לערב רב, ממילא יסלק החרון אף מישראל שלא מיחו בהם, והיינו דכתיב למה יחרה אפך בעמך דהיינו בישראל שאין עונש עליהם אלא בעידן ריתחא, והיינו שהם מחויבים בשביל שהוציא אותם מארץ מצרים מ"מ כיון שיש טענה לערב רב לומר שאנוסים היו ממילא נסתלק החרון אף, וזהו שאמר שוב מחרון אפך והנחם על הרעה לעמך:

לד א דגל מחנה אפרים. פסל לך. איתא (נדרים לח). מפסולת של לוחות העשיר משה. ויש לפרש בזה על דרך רמז על פי ששמעתי מן הרה"ק מו"ה יעקב יוסף הכהן ז"ל²⁶ עה"פ 'אוֹיְבוֹ אֱלֹבִישׁ בִּשְׁתַּת וְעָלוּ יָצִיץ נִזְרוּ (תהלים קלב, יח), על פי דאיתא (חגיגה טו). זכה נוטל חלקו וחלקו חבירו בגן עדן, לא זכה נוטל חלקו וחלקו חבירו בגיהנם. והנה כל אדם יש בו בחינת טוב ורע, וכשמוכיח לחבירו ואומר לו דברי מוסר ויראה, אם חבירו מקבל, אז מתדבק טוב של חבירו לטוב שלו, ואם לאו ח"ו אז נוטל חלקו וחלקו חבירו רע שלו. וזהו שאמר הכתוב 'אוֹיְבוֹ אֱלֹבִישׁ בִּשְׁתַּת', שלו והיינו הרע שלו, וְעָלוּ יָצִיץ נִזְרוּ' היינו הטוב של חבירו שהוא לכתר ועטרה לו, 'עלו' היינו על המוכיח יציץ, שנוטל חלק חבירו בגן עדן.

והנה 'לוח' הוא בחינת 'לב' כמו שכתוב פְּתַבֵּס עַל לִוְחַ לְבָב (משלי ג, א), ולכך נקרא אדם בשם 'לוחות', כי יש לו שני לבבות, היינו משכן יצר הטוב ומשכן יצה"ר, והנה ידוע מדריגת משה היה יְנַחֵנוּ מָה (שמות טו, ז), והיה רוצה תמיד לקרב כל המדריגות תחתונים לה' ב, ה" והיה מוכיח

²⁶ תלמיד הבעש"ט, מחבר ספר תולדות יעקב יוסף, בעל דגל מחנה אפרים נכד הבעש"ט, כידוע.

תמיד לאותם שלא הלכו בדרך הישר. וזה יש לומר הרמז 'מפסולת של לוחות', היינו מן מדריגות תחתונות של בני אדם שהם בחינת 'לוחות', 'העשיר משה', והיינו כנ"ל, כי רצה לקרבים ואמר להם דברי מוסר ויראה, וממה נפשך העשיר, אם לא שמעו לו, אז נטל חבירו חלקו הרע שלו בגיהנם, ואם קיבל דבריו, אז הגיע לו יותר הארה מחמת שנתדבק בו טוב חבירו, והבן.

תָּן לַחֶכֶם וַיְחַכְמֶם-עוֹד

אנא שלחו את הערותיכם!

הכתובת למשלוח: eliyahule@gmail.com

הערות מתקבלות גם באנגלית.

הודעה מאתר "לדעת" כאן תוכלו להוריד גליונות פרשת השבוע מדי שבוע (גם גליונו מופיע שם):

<http://www.ladaat.info/gilyonot.aspx>

מאמרנו מופיע **ונשמר** באוצר החכמה בפורום דקדוק ומסורה

<http://forum.otzar.org/forums/viewtopic.php?f=45&t=10317&p=272195#p272195>

מאמרנו מופיע **ונשמר** באתר דרשו <http://www.dirshu.co.il/?p=140390>

אם אתה מתעניין

בהבטים הלשוניים של התורה

(לשון המקרא, המשנה, התלמוד וכו')

אתה מוזמן להרשם (בחנם)

לקבלת דוא"ל בגושיאים לשוניים

בכתובת: info@maanelashon.org

☺ בוא להחכים את עצמך ואת שאר המכותבים ☺